

RISTO JARVA

SUOMI, 1977, 129 MIN, S

Yksi suomalaisen taiteen kestoaiheista on ihmisen ja luonnon suhde. Se näkyy ja kuuluu niin kuvataiteessa, musiikissa kuin kirjallisuudessa. Vanhimmat tulkinnat löytyvät epäilemättä **Kalevalasta**, mutta moni nykyaikainen taiteilijakin pohtii luonnon ja ihmisen suhdetta teknologiaan. Jopa arkkitehtuurissa viitataan usein luontoon: esimerkiksi presidentin virka-asunnon Mäntyniemen ikkunankarmit ovat lainanneet muotonsa alueen männiköstä. Suomea siis hallitaan rakennuksesta, joka muistuttaa ympäröivää luontoa ja sulautuu siihen.

Risto Jarvan ohjaama **Jäniksen vuosi** on lempeä komedia, jossa mainostoimistossa työskentelevä Kaarlo Vatanen saa tarpeekseen kiireestä, stressistä ja rahan ylivallassa. Hän lähtee vaeltamaan läpi Suomen seuranaan suloinen rusakko, jonka jalka on mennyt poikki auto-onnettomuudessa. Matkallaan mies ja jyrksijä kohtaavat toinen toistaan kiinnostavampia tyyppisiä ja tilanteita. Kaikki kokemukset tuntuvat kuitenkin vahvistavan Vatasen havaintoa: ihminen vieraantuu luonnosta ja samalla tuhoaa omat elinmahdollisuutensa.

Risto Jarva näki luonnosta etäännyneen ihmisen

kärsivänä ja onnettomana. Tuotantoyhtiö Filminor lähetti Elokuvasäätiöön eräänlaisen ohjelmajulistuksen käsikirjoitusluonnoksen mukana. Siinä sanottiin näin:

”Elokuvalle on tarkoitus osoittaa, kuinka kallisarvoista ja säilytettävää luonto on, kuinka tervehdyttävä sen vaikutus kaupunkilaistuneeseen, kiireiseen ja ahdistuneeseen ihmismieleen, jota ajaa eteenpäin kilpailumentaliteetti ja itsensä myyminen. Jäniksen vuosi kertoo paosta maalle, luontoon, yksinkertaisempaan, agraariseen elämään. Se on idealistinen kertomus rousseaulais-capralaisessa hengessä. Jäniksen vuosi on myös kertomus heikomman puolelle asettumisesta, kertomus siitä miten hyvyys tekee elämän mielekkääksi – tänäkin päivänä.”

Jäniksen vuodessa on paljon kansankomedian piirteitä, kuten vereviä hahmoja, koomisia tilanteita ja tutunoloisia maalaismaisemia. Teoksen komedialisuus ei kuitenkaan ole päällekkäystä laatua. Vaikka elokuvassa on omat vitsikkään hetkensä, ei se pyri aiheuttamaan katsojassa röhönauria. On oikeastaan varsin kummallista, että komedian päähenkilö on masentunut ja omasta elämästään vieraantunut mies, joka haluaa katkaista suhteensa läheisiinsä ja jopa koko yhteiskuntaan.

Ehkä tässä vieraantuneisuudessa piileekin avain

komiikkaan. Aivan kuten Vatanen myös katsoja alkaa seurata nykyajan hullutuksia matkan päästä – ei enää aktiivisena osallistujana. Kaikki muuttuu hieman naurettavaksi, kun tarkkailija katkaisee omat tunnesiteensä tarkkailun kohteeseen. Tuloksena on tummasävyistä ja surumielistä komediaa, joka ei yritä pakottaa sanomaansa katsojalle, vaan ennemminkin ottaa hänet mukaansa matkalle.

Risto Jarva tunnettiin 1970-luvulla kiinnostavien ja suosittujen elokuvien tekijänä. Hän tarttui usein aiheisiin, jotka koskettivat suomalaisia. Samalla hän osallistui yhteiskunnalliseen keskusteluun. Esimerkiksi **Työmiehen päiväkirjassa** (1966) Jarva kommentoi kaupungistumisen aiheuttamia ongelmia, ja **Ruusujen aika** (1969) katsoi valmistumisaikaansa kaukaisesta

tulevaisuudesta eli vuodesta 2012 käsin. Jarva teki myös suosittuja komedioita. Esimerkiksi **Loma** (1976) nauroi suomalaisille, jotka matkustivat etelään seura-matkoille.

Jäniksen vuosi on ainoa Jarvan elokuvista, joka ei perustu alkuperäiskäsikirjoitukseen vaan johonkin toiseen teokseen. **Arto Paasilinnan** alkuperäisromaanin julkaistiin vuonna 1975. Se on käännetty ainakin kahdellekymmenelle eri kielelle. Kirjasta on tehty myös toinen elokuvasovitus: **Le lièvre de Vatanen** valmistui Ranskassa vuonna 2006. Sitä ei pidetä lähellekään suomalaisen elokuvan veroisena.

ANTTI PENTIKÄINEN

POHDITTAVAKSI

- Mikä oli elokuvan kiinnostavin kohtaus? Entä tylsin? Miksi? Jääkö elokuvasta hyvä olo vai paha mieli?
- Keskustelkaa tai kirjoittakaa ryhmässä omasta luontosuhteestanne. Mitä luonto teille merkitsee? Vai merkitseekö mitään? Kuka elokuvan hahmoista on lähinnä teitä itseänne?
- Jäniksen vuosi on neljä vuosikymmentä vanha elokuva. Ajan kuluminen näkyy monella tavalla, mutta monet asiat eivät ole lainkaan vanhentuneet. Mistä näkee, että Jäniksen vuosi on valmistunut vuonna 1977? Mitkä teemat ja tilanteet ovat edelleen ajankohtaisia?
- Millaisena Vatasen inhoama nykyaika on kuvattu? Entä millainen on hänen unelmiensa maailma? Millaisena itse koette 2010-luvun – onko se idylli vai painajainen?
- Jos Jäniksen vuodesta tehtäisiin uusintaversio, millaisia asioita siihen pitäisi ottaa mukaan?
- Etsikää kirjoja, runoja, maalauksia, elokuva ja muita taideteoksia, jotka käsittelevät jollakin tavalla ihmisen ja luonnon suhdetta. Katsokaa ja lukekaa niitä yhdessä. Millaisia painotuksia niissä on?
- Vatanen on elokuvassa onnellisimmillaan silloin kun hän on luonnon keskellä – ja usein jäniksen kanssa. Mikä kuvista tai kohtauksista jäi vahvimmin mieleenne? Ottakaa pareittain kuvia toisistanne paikassa tai tilanteessa, jossa te olette onnellisia. Kuvan voi lavastaa koululla tai mennä jonnekin muualle kuvaamaan. Katsokaa lopuksi kuvat yhdessä. Muistuttavatko ne toisiaan? Mitkä olivat suosituimmat aiheet?
- Jäniksen vuosi jäi Risto Jarvan (s. 1934) viimeiseksi työksi. Ohjaaja kuoli liikenneonnettomuudessa kutsuvierasnäytöksen jälkeen joulukuussa 1977. Etsikää netistä tietoa Risto Jarvasta ja hänen elokuvistaan. Millaisia teemoja hän käsittelee? Millaisiin aiheisiin uskoisitte hänen tarttuvan nyt, jos hän eläisi edelleen?